

Nika Leskovšek

Gledalec je v teatru že res bog, a kaj ko so igralci ateisti

Pretekli teden je Bojan Jablanovec s svojo bolj ali manj stalno ekipo performerjev zaključil projekt Via negativa. Raziskava, ki se je tematološko napajala ob judovsko-krščanskemu izročilu sedmih smrtnih grehov, se je metodološko zgledovala po postopku apofatične teologije, ki postopa do verbalnega zajetja mističnega vzpona k absolutno drugemu zgolj na način negacije. Znotraj gledališkega pa ima termin korenine pri Jerzyju Grotowskem, ki se osredotoča na odstranjevanje blokad, s katerimi «zavedno» oziroma socializacijski procesi omejujejo kreativne procese (igralca), ki potekajo na primarno nezavedni ravni. Po konkretno snov se Via negativa obrača k mejnim performansom od Marine Abramović, Franca B, Boba Flanagana, Pine Bausch in drugim nespregledljivim mejnikom. Včasih jih zajemajo v formo remake-a, spet drugič jih izrabljajo zgolj kot nastavek za izumljanje svoje govornice, a za izpovedovanje vselej lastnih vsebin.

Podobno kot že v predhodnih uprizoritvah tudi tokratni greh raziskujejo na polju interaktivnega in ga tako iz območja odrske prezentacije projicirajo čez rampo. Aktualna uprizoritev se osredotoča na napuh, posredno torej na napuh publike, ki so ga paradoksalno prav Jablanovec & company razvijali kot stranski produkt svojega sedemletnega teatrološkega potovanja.

Zakaj napuh in posredno napuh občinstva? Prvič zato, ker je napuh prav priročno zadnji preostali, še neobdelani greh, drugič pa zato, ker so s svojim specifičnim pristopom v izvajanju šok terapij in sprehajanju po mejah gledališkega vedno znova izzivali aktualno refleksijo in obenem razvajali okus publike. Premikanje vsakokratnega horizonta pričakovanja v vse bolj nedosegljive višave predvsem po zaslugi z uprizoritev grešne pohote v »Bi ne bi« in v čistem presežku »Vivi verdi« o lenobi.

Skrajni čas za obračunavanje z vsemogočnim položajem gledalca, ki poslej postavlja nemogoče zahteve. Obenem pa seveda z lastno prehojeno potjo, ki je kot pomemben faktor ta položaj bistveno sopostavljala. Potem ko so se v opoziciji do klasičnega dramskega gledališča odpovedali reprezentaciji likov in preigravanju vnaprej fiksiiranih in tujih besed, so se posvetili samopreiskovanju v odnosu do gledališkega. In spet smo pri tipiki Jablanovčeve metodike, kjer vsak izmed performerjev do prevprašujočega raziskovanja postopa na sebi lasten način. Zdi se, da je rezultat nabor navidezno nepovezanih fragmentarnih drobcev, a ti vendarle sestavljajo celoto mozaične pripovedi, tokrat o spopadanju z delovanjem pod težo velikega ega občinstva.

Grega Zorc se znajde v predirljivem iskanju teksta, Darko Japelj se do vratu v dreku doživljenih likov otepa klasičnega dramskega repertoarja, Boris Kadin kot magični zajec kulira razvneto bodyartistično kri, radikalna Katarina Stegnar pa v histerični furiji preprosto odjebe vso občinstvo in ga nažene iz dvorane. V parodirani podobi nihanja med ustrežljivim dobrikanjem in popolno ignoranco, ko niti fizično niti psihično raztrganje ne zadoščata več, se performerji spustijo na kolena in uprizorijo pasje vdano igrico »vrzi in prinesi«. Za konec pa se nato še v patetično osladnem govoru zahvalijo za pozornost.

Predstava se odvija z ubijajoče razvlečenim igranjem s pričakovanjem občinstva, se hektično nadaljuje v radikalni smeri njegove negacije v poskusu njihovega izbrisa pa vse tja do absolutizacije v popolni podreditvi in sprijaznjenju z usodo, ko performerji navidezno ustrezajo publiki. Namesto ustvarjalno nabite šok terapije, publiki postrežejo z v celofan zavito lekcijo. Pa še te so bili deležni le največji egotripi iz občinstva, ki so z nemo prisotnostjo podaljševali konec predstave v nedogled. V stopničastem izteku pa razkrivali tudi izvedbeno nelagodje v opredeljevanju do gledalca. Teško je z njim, še težje brez njega.

Kam torej naprej po VII negativu? Za začetek vsaj na sklepnih performans naslednjega leta, ko bodo morebiti milostno poklanjali odvezo.